דף תלמידה | מסכת סוכה פרק ה משנה ד

שמחת בית השואבה

שם: _____ כיתה: _____

נוסח המשנה

חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה הָיוּ מְרַקְּדִים לִפְנֵיהֶם בַּאֲבוּקוֹת שֶׁל אוֹר שֶׁבִּידֵיהֶן, וְאוֹמְרִים לִפְנֵיהֶן דִּבְרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת. וְהַלְוִיִּם בְּכִנּוֹרוֹת וּבִנְבָלִים וּבִמְצִלְתַּיִם וּבַחֲצוֹצְרוֹת וּבִכְלֵי שִׁיר בְּלֹא מִסְפָּר, עַל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת הַיּוֹרְדוֹת מֵעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל לְעֶזְרַת נָשִׁים, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה עָשָׂר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת שֶׁבַּתְּהִלִּים, שֶׁעֲלֵיהֶן לְוִיִּם עוֹמְדִין בִּכְלֵי שִׁיר וְאוֹמְרִים שִׁירָה. וְעָמְדוּ שְׁנֵי כֹהֲנִים בַּשַּׁעַר הָעֶלְיוֹן שֶׁיּוֹרֵד מֵעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל לְעֶזְרַת נָשִׁים, וּשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת בִּידֵיהֶן. קָרָא הַגֶּבֶר, תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקָעוּ. הִגִּיעוּ לְמַעֲלָה עֲשִׂירִית, תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקָעוּ. הִגִּיעוּ לָעֲזָרָה, תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקָעוּ. הָיוּ תוֹקְעִין וְהוֹלְכִין, עַד שֶׁמַּגִּיעִין לַשַּׁעַר הַיּוֹצֵא מִזְרָחָה. הִגִּיעוּ לַשַּׁעַר הַיּוֹצֵא מִמִּזְרָח, הָפְכוּ פְּנֵיהֶן לַמַּעֲרָב, וְאָמְרוּ, אֲבוֹתֵינוּ שֶׁהָיוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֲחוֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל ה' וּפְנֵיהֶם קֵדְמָה, וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִים קֵדְמָה לַשָּׁמֶשׁ, וַאֲנוּ לְיָהּ עֵינֵינוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הָיוּ שׁוֹנִין וְאוֹמְרִין, אֲנוּ לְיָהּ וּלְיָהּ עֵינֵינוּ.

ביאור מילולי

חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה - אנשים חסידים וגדולי מעשה

מְרַקְּדִים - מכבדים בשמחה ובריקוד (הברטנורא: זורקים אבוקות זו ומקבלים את זו)

אֲבוּקוֹת שֶׁל אוֹר - לפידים בוערים

דִּבְרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת - מילים של שירה ושבח

כִּנּוֹרוֹת, נְבָלִים, מְצִלְתַּיִם, חֲצוֹצְרוֹת - כלי נגינה: כנור, נבל, מצלתיים וחצוצרות

עֶזְרַת יִשְׂרָאֵל, עֶזְרַת נָשִׁים - שני אזורים בעזרת בית המקדש

קָרָא הַגֶּבֶר - קריאת הבוקר המכריזה על תחילת היום: לפי הגמרא (יומא כ,א) יש אומרים שזו קריאת תרנגול ויש אומרים קריאת אדם; סמוך לעלות השחר (תוספות יום טוב)

תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקָעוּ - סדר התקיעות בחצוצרות

הָפְכוּ פְּנֵיהֶן לַמַּעֲרָב - לכיוון ההיכל

שׁוֹנִין - חוזרים וכופלים באמירה (הברטנורא: כופלין לומר)

הביאור הפשוט

המשנה מתארת את שמחת בית השואבה בבית המקדש: החסידים ואנשי המעשה מרקדים עם אבוקות (לפידים) ואומרים שירות ותשבחות.

הלויים מנגנים בכלי שיר רבים על חמש עשרה מעלות שבין עזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמישה עשר שיר המעלות שבתהלים.

שני כהנים עומדים בשער העליון עם חצוצרות. כשהגבר קורא (קריאת הבוקר, סמוך לעלות השחר) הם תוקעים, וכך בכל תחנה במורד המעלות, עד שמגיעים לשער המזרחי.

בשער המזרחי הופכים את פניהם מערבה, לכיוון ההיכל, ואומרים: אבותינו במקום הזה השתחוו קדמה לשמש, "ואנו ליה עינינו". רבי יהודה אומר שהיו שונין - חוזרים וכופלים באמירה: "אנו ליה, וליה עינינו" - מודים ומשתחווים לו על מה שעבר, ועיניהם נתונות לו למען הבא (הברטנורא; "יה" הוא שם קדוש, וכך מופיע בפסוק ביחזקאל ח,טז על אבותיהם).

מקורות נוספים (מתוך תכנית הלימודים)

תלמוד ירושלמי סוכה פרק ה הלכה א

אמר רבי יהושע בן לוי: למה נקרא שמה "בית שואבה"? שמשם שואבים רוח הקודש, על שם "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (ישעיהו יב,ג). אמר רבי יונה: יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה, ונכנס לשמחת בית השואבה ושרתה עליו רוח הקודש - ללמדך שאין רוח הקודש שורה אלא על לב שמח, מנין? "והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלהים" (כך בירושלמי; במלכים ב ג,טו: "ותהי עליו יד ה'").

תלמוד ירושלמי סוכה פרק ה הלכה ב

אמר רבי יהושע בן חנניה: כל ימי שמחת בית השואבה לא היינו טועמים טעם שינה כל עיקר: בתחילה היו הולכים להקריב תמיד של שחר, משם להקריב את המוספין, משם להקריב נדרים ונדבות, משם לאכול ולשתות, משם לתלמוד תורה, משם להקריב תמיד של בין הערבים, ומשם - לשמחת בית השואבה.

שאלות על המקורות: (1) מה מוסיף הירושלמי על טבע השמחה בבית השואבה, מעבר לתיאור המשנה? (2) לפי רבי יונה, מה התנאי להשראת רוח הקודש, ומה הקשר בין שמחה לרוח הקודש? (3) מה אפשר ללמוד מרשימת היום של רבי יהושע בן חנניה על סדר העדיפויות שלהם?

שאלות מדורגות

1. **[ידיעה]** מי היו המרקדים המרכזיים בשמחת בית השואבה, ובמה התאפיינה שמחתם?

_____

2. **[ידיעה]** על כמה מעלות עמדו הלויים, ומה המספר המקביל לו בתהלים?

_____

3. **[הבנה]** תארי את מסלול הכהנים עם החצוצרות מקריאת הגבר ועד הגיעם לשער המזרחי.

_____

4. **[הבנה]** מדוע הפכו הכהנים את פניהם למערב בשער המזרחי, ומה הם ביקשו להדגיש באמירתם?

_____

5. **[חשיבה והפעלה]** מה לומדים מקורות הירושלמי על הקשר בין שמחה לרוח הקודש? איך אפשר ליישם זאת בשמחות שלנו היום?

_____

המשנה בנוסח ספריה. הביאור נשען על פירוש הברטנורא ומובא בלשון פשוטה.